CƠ HỘI NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC TIỂU HỌC VÀ HỢP TÁC QUỐC TẾ: NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP VIỆT NAM THEO CHƯƠNG TRÌNH SEA-PLM

Nguyễn Thị Xiêm, Bùi Minh Tuyên
Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: *Chương trình đánh giá kết quả học tập của học sinh tiểu học khu vực Đông Nam Á SEA-PLM, một sáng kiến do SEAMEO phối hợp UNICEF, được triển khai lần đầu tiên từ năm 2018 với sự tham gia của sáu nước trong khu vực Đông Nam Á gồm: Lào, Campuchia, Malaysia, Indonesia, Phillippine và Việt Nam. SEA-PLM đánh giá năng lực học sinh tiểu học trong các lĩnh vực cốt lõi như đọc hiểu, toán học và công dân toàn cầu. Những đánh giá của SEA-PLM không chỉ cung cấp dữ liệu so sánh giữa các quốc gia, mà còn hỗ trợ hoạch định chính sách giáo dục và thúc đẩy hợp tác khu vực. Trong bài viết, tác giả thu thập tài liệu từ UNICEF, SEAMEO, Bộ Giáo dục và Đào tạo Việt Nam, sử dụng phương pháp khảo sát và phỏng vấn sâu đối tượng gồm học sinh, giáo viên và phụ huynh tham gia chương trình để đánh giá tác động của chương trình đối với giáo dục tiểu học tại Việt Nam. Kết quả nghiên cứu cho thấy SEA-PLM góp phần cải thiện chất lượng giáo dục tiểu học tại Việt Nam và các quốc gia Đông Nam Á tham gia chương trình. Tuy nhiên, các yếu tố như nă*
ng lực giáo viên, cơ sở vật chất và nhận thức của phụ huynh cũng ảnh hưởng lớn đến hiệu quả chương trình. Từ đó, bài viết đề xuất các giải pháp tối ưu hóa: mở rộng hợp tác quốc tế, chia sẻ kinh nghiệm chính sách giáo dục và đổi mới phương pháp dạy học.
Từ khóa: *Chất lượng giáo dục, giáo dục tiểu học, hợp tác quốc tế, SEA-PLM, Việt Nam.*

Nhận bài ngày 25.12.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.03.2025
Liên hệ tác giả: Nguyễn Thị Xiêm; email: ntxiem@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chương trình Đánh giá kết quả học tập của học sinh khu vực Đông Nam Á (SEA-PLM) là một sáng kiến quan trọng nhằm cải thiện chất lượng giáo dục trong khu vực. Được triển khai bởi tổ chức SEAMEO (Tổ chức Bộ trưởng Giáo dục các nước Đông Nam Á) với sự hợp tác của UNICEF, SEA-PLM không chỉ tập trung vào việc đánh giá năng lực học tập của học sinh mà còn giúp các quốc gia thành viên xác định những điểm mạnh, điểm yếu trong hệ thống giáo dục của mình. Chương trình hướng tới xây dựng một cơ sở dữ liệu đáng tin cậy để hỗ trợ việc hoạch định chính sách giáo dục, thúc đẩy sự công bằng và chất lượng trong giáo dục tiểu học. Với những quốc gia đang phát triển trong khu vực, SEA-PLM đóng vai trò như một công cụ chiến lược giúp định hình tương lai của giáo dục, đáp ứng các mục tiêu phát triển bền vững (SDG 4).

Ở Việt Nam, Chính phủ đã có nhiều chính sách giáo dục Tiểu học, cụ thể, theo Nghị quyết của Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục Việt Nam theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa, dân chủ hóa và hội nhập quốc tế. Trong đó, giáo dục tiểu học tập trung thực hiện nhiệm vụ trọng tâm nhằm đẩy mạnh phát triển giáo dục, tạo một môi trường dạy học thân thiện và tích cực. Nhà nước cùng nhân dân huy động mọi nguồn lực để nâng cao chất lượng phổ cập giáo dục tiểu học

và xây dựng trường chuẩn quốc gia. Năm 2016, Việt Nam tham gia chương trình SEA-PLM, thực hiện khảo sát thử nghiệm vào tháng 01/2018 và khảo sát chính thức vào tháng 5/2019. Cuộc khảo sát cho kết quả Việt Nam đứng đầu Đông Nam Á về giáo dục tiểu học [1]. Tuy nhiên, kết quả của SEA-PLM cho thấy mặc dù học sinh ở các thành phố lớn có thành tích học tập tương đối cao, nhưng ở các vùng nông thôn và miền núi, năng lực đọc hiểu và toán học vẫn còn hạn chế. Những hạn chế này không chỉ phản ánh sự chênh lệch về cơ hội tiếp cận giáo dục chất lượng cao mà còn là rào cản lớn trong việc phát triển toàn diện nguồn nhân lực trong tương lai. Trong bối cảnh giáo dục toàn cầu hóa và sự phát triển không ngừng của khu vực Đông Nam Á, Việt Nam đang đứng trước cơ hội và thách thức lớn trong việc nâng cao chất lượng giáo dục tiểu học. Chương trình SEA-PLM không chỉ là công cụ đánh giá mà còn là cơ hội để Việt Nam học hỏi từ các quốc gia trong khu vực, áp dụng các chiến lược giáo dục hiệu quả nhằm thu hẹp khoảng cách về chất lượng giáo dục giữa các vùng miền. Bài viết phân tích tác động của chương trình SEA-PLM đối với việc nâng cao chất lượng giáo dục tiểu học tại Việt Nam; khám phá tiềm năng hợp tác quốc tế trong lĩnh vực giáo dục tiểu học, từ đó đề xuất các chiến lược hợp tác hiệu quả giữa Việt Nam và các quốc gia trong khu vực Đông Nam Á.

2. NỘI DUNG

2.1. Khung lí thuyết

SEA-PLM được phát triển nhằm cung cấp một công cụ đánh giá toàn diện, giúp các quốc gia thành viên hiểu rõ hơn về chất lượng giáo dục tiểu học. SEA-PLM, được triển khai bởi Tổ chức Bộ trưởng Giáo dục Đông Nam Á SEAMEO với sự hỗ trợ của UNICEF, là một sáng kiến quan trọng nhằm đánh giá năng lực học sinh trong các lĩnh vực cốt lõi như đọc hiểu, toán học và công dân toàn cầu. Mục tiêu chính của SEA-PLM nhằm đánh giá mức độ đạt được các mục tiêu giáo dục tiểu học trong khu vực; cung cấp dữ liệu so sánh giữa các quốc gia, từ đó hỗ trợ hoạch định chính sách giáo dục; khuyến khích hợp tác khu vực nhằm chia sẻ kinh nghiệm và thực hành tốt trong giáo dục.

Cấu trúc của SEA-PLM bao gồm ba lĩnh vực chính: *(i) Đọc hiểu*: Đánh giá khả năng đọc và hiểu văn bản của học sinh, một kỹ năng quan trọng cho việc học tập suốt đời. *(ii) Toán học*: Đánh giá khả năng giải quyết vấn đề toán học, từ đó phản ánh năng lực tư duy logic và tính toán. *(iii) Giáo dục công dân toàn cầu*: Đánh giá nhận thức và thái độ của học sinh về các vấn đề xã hội, môi trường và nhân quyền [2]. Phương pháp đánh giá của SEA-PLM sử dụng các bài kiểm tra tiêu chuẩn hóa và bảng câu hỏi điều tra. Các dữ liệu thu thập được không chỉ phản ánh năng lực học sinh mà còn cung cấp thông tin về bối cảnh gia đình, nhà trường và xã hội ảnh hưởng đến kết quả học tập. Theo Báo cáo SEA-PLM 2019, chương trình đã giúp các quốc gia nhận diện được những thách thức và cơ hội trong việc cải thiện GDTH [3].

Chất lượng giáo dục tiểu học chịu tác động bởi nhiều yếu tố khác nhau, bao gồm nhà trường, giáo viên, học sinh, gia đình và xã hội. *(i) Yếu tố nhà trường*: Cơ sở vật chất, chương trình giảng dạy và môi trường học tập đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ học sinh đạt kết quả học tập tốt. Nghiên cứu của UNESCO (2017) chỉ ra rằng các trường học được trang bị tốt và có môi trường an toàn giúp tăng cường khả năng tiếp thu của học sinh [4]. *(ii) Yếu tố giáo viên:* Giáo viên là nhân tố then chốt quyết định chất lượng giáo dục. Năng lực chuyên môn, kỹ năng sư phạm và thái độ tích cực của giáo viên có ảnh hưởng trực tiếp đến thành tích học tập của học sinh (Hanushek & Rivkin, 2010) [5] . Đặc biệt, việc đào tạo giáo viên theo định hướng phát triển bền vững, như chương trình SEA-PLM gợi ý, là một giải pháp quan trọng để nâng cao chất lượng giảng dạy. *(iii) Yếu tố học sinh*: Khả năng học tập của học sinh chịu ảnh hưởng bởi năng lực cá nhân, động lực học tập và tình

trạng sức khỏe. Học sinh có thái độ tích cực với việc học thường đạt được kết quả tốt hơn. *(iv) Yếu tố gia đình*: Sự hỗ trợ từ gia đình, đặc biệt là trình độ học vấn của cha mẹ và mức độ tham gia vào việc học của con cái, có ảnh hưởng lớn đến kết quả học tập. Nghiên cứu của Sirin (2005) cho thấy, các yếu tố kinh tế - xã hội của gia đình là một trong những yếu tố dự báo mạnh mẽ nhất về thành tích học tập của học sinh [6]. *(v) Yếu tố xã hội*: Chính sách giáo dục, mức độ đầu tư của chính phủ và sự hỗ trợ từ cộng đồng cũng là những yếu tố quan trọng. Những quốc gia có hệ thống giáo dục toàn diện và chính sách hỗ trợ mạnh mẽ thường đạt được chất lượng giáo dục cao hơn (World Bank, 2018) [7].

Hợp tác quốc tế đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục, đặc biệt là ở các quốc gia đang phát triển. Thông qua hợp tác, các quốc gia có thể học hỏi kinh nghiệm, tiếp cận công nghệ giáo dục tiên tiến và xây dựng các chương trình đào tạo phù hợp. Hợp tác quốc tế tạo điều kiện cho các quốc gia trao đổi kinh nghiệm về quản lý giáo dục, phát triển chương trình học và đào tạo giáo viên. Cụ thể, chương trình SEA-PLM đã giúp Việt Nam và các nước trong khu vực chia sẻ thông tin về thực trạng và các chiến lược cải thiện giáo dục tiểu học. Ngoài ra, hợp tác quốc tế mở ra cơ hội tiếp cận các nguồn lực tài chính, công nghệ và chuyên môn từ các tổ chức quốc tế như UNICEF, UNESCO và Ngân hàng Thế giới. Điều này đặc biệt quan trọng trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0 đang tạo ra nhiều thách thức và cơ hội mới cho giáo dục. Đặc biệt, hợp tác quốc tế giúp các quốc gia tích hợp các mục tiêu phát triển bền vững (SDGs) vào hệ thống giáo dục. Mục tiêu SDG 4 của Liên Hợp Quốc nhấn mạnh tầm quan trọng của việc đảm bảo giáo dục chất lượng, công bằng và toàn diện cho tất cả mọi người. Chương trình SEA-PLM là một sáng kiến quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục tiểu học tại khu vực Đông Nam Á. Việc phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục, cùng với sự thúc đẩy hợp tác quốc tế, không chỉ giúp Việt Nam cải thiện giáo dục tiểu học mà còn góp phần thúc đẩy sự phát triển bền vững của khu vực. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hợp tác quốc tế sẽ tiếp tục là chìa khóa để đạt được những thành tựu lớn hơn trong giáo dục.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp thu thập tài liệu: Thu thập các tài liệu công bố chính thức của UNICEF và SEAMEO về kết quả chương trình SEA-PLM (điểm số, thông tin về nhà trường, giáo viên, học sinh); Bộ GD^ĐT Việt Nam về Kết quả đánh giá của học sinh Việt Nam tham gia chương trình SEA-PLM.

Phương pháp định lượng: Thu thập dữ liệu sơ cấp và thứ cấp về kết quả đánh giá của học sinh Việt Nam tham gia chương trình SEA-PLM; khảo sát giáo viên, học sinh và cha mẹ về nhận thức, thái độ đối với chương trình; phân tích tài liệu liên quan đến quá trình triển khai chương trình tại các trường học; số liệu thống kê về chất lượng GDTH trước và sau khi triển khai chương trình. Phân tích dữ liệu bằng cách sử dụng phần mềm thống kê để phân tích so sánh kết quả học tập của học sinh trước và sau khi tham gia chương trình. Áp dụng các mô hình thống kê đa biến để xác định các yếu tố ảnh hưởng đến kết quả học tập.

Phương pháp định tính: Phỏng vấn sâu giáo viên, học sinh, cha mẹ và nhà quản lý giáo dục để hiểu sâu hơn về quá trình triển khai và tác động của chương trình. Phân tích dữ liệu bằng cách mã hóa và phân tích nội dung các cuộc phỏng vấn để tìm ra các chủ đề chính.

2.3. Kết quả và phân tích

2.3.1. Kết quả từ chương trình SEA-PLM đối với giáo dục tiểu học Việt Nam và các quốc giá Đông Nam Á tham gia chương trình

Theo kết quả Chương trình Đánh giá kết quả học tập của học sinh tiểu học Khu vực Đông Nam Á (SEA-PLM) năm 2019, học sinh Việt Nam đạt thành tích xuất sắc trong các